

DET KONGELIGE
ARBEIDS- OG INKLUDERINGSDEPARTEMENT

Statsråden

Arbeids- og sosialkomiteen i Stortinget
Stortinget
Postboks 1700 Sentrum
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref

Dato

22/1951-

10. mai 2022

Representantforslag 208 S (2021 - 2022) fra stortingsrepresentantene Kirsti Bergstø, Ingrid Fiskaa, Torgeir Knag Fylkesnes, Freddy Andre Øvstegård, Marian Hussein og Andreas Sjalg Unneland om et bedre arbeidsliv for ansatte i varehandelen

Jeg viser til brev fra Arbeids- og sosialkomiteen 21. april 2022 der det bes om en vurdering av representantforslag 208 S om et bedre arbeidsliv for ansatte i varehandelen.

Arbeid til alle, i et tryggere arbeidsliv er noe av det viktigste for denne regjeringen. Vi har satt i gang en offensiv for å skape et bedre og tryggere arbeidsliv i Norge. Vi vil gjennomføre en opprydding – ofte kalt «storrengjøring» – for å sikre faste, hele, stillinger med norske lønns- og arbeidsvilkår.

Hele faste stillinger skal være normen i alle deler av arbeidslivet, og alle skal oppleve frihet og trygghet i sin egen arbeidshverdag. Jeg er enig med forslagsstillerne i at det er viktig med gode arbeidsforhold i alle deler av norsk arbeidsliv, og at det også må gjelde i varehandelen.

Arbeidstiden for de ansatte og åpningstidene i varehandelen har utviklet seg mye i de siste årene. Butikker har lange åpningstider og arbeidstakerne må derfor jobbe store deler av døgnet, og i helgene. Digitale løsninger der varer bestilles på nett og leveres på døren nesten når som helst, og der pakking og frakt i en del tilfeller skjer om natten og på søndager utfordrer vår forståelse av hva som er nødvendig natt- og søndagsarbeid.

I utgangspunktet er arbeid på natt forbudt. Nattarbeid er forbudt fordi arbeidstidsordninger som innebærer nattarbeid kan ha negative konsekvenser for helse og sikkerhet. Forskning viser at nattarbeid gir redusert søvn, som er assosiert med at en er mer søvnnig på jobb. Studier viser for eksempel at prestasjonsevnen reduseres når en er sliten og trøtt, og det gjør

at risikoen for feil og skader øker. Nattarbeid, og spesielt langvarig arbeid i skiftordninger med flere netter i strekk, øker risikoen for ulike kreftformer som for eksempel brystkreft¹

Nattarbeid er i mange tilfeller likevel nødvendig, og arbeidsmiljøloven åpner derfor for nattarbeid når arbeidets art gjør det nødvendig. I arbeidsmiljøloven av 2005 ble opplistede unntak fra forbudet mot nattarbeid erstattet med en mer funksjonell regel om at søndagsarbeid og nattarbeid er forbudt med mindre arbeidets art gjør det nødvendig. Det er lagt til grunn i forarbeidene at unntakene fra tidligere skulle videreføres. Unntakene omfatter blant annet arbeid som ikke kan avbrytes uten fare eller store kostnader og ulike former for omsorgsarbeid, vakt hold og kritiske samfunnsfunksjoner. Forarbeidene pekte også på at hva som anses *nødvendig* må vurderes i lys av utviklingen i samfunnet.

Andelen som jobber om natten ser ikke ut til å ha økt over tid. Stami peker i sin *Faktabok om arbeidsmiljø og helse* på at forekomsten av arbeid utenom dagtid og nattarbeid har vært rimelig stabil over den siste tiårsperioden. I alt 34 prosent av alle ansatte oppga at de jobbet regelmessig utenom ordinær dagtid, og 15 prosent jobbet natt i 2019. I 2020 jobbet om lag 5 prosent regelmessig natt, mens 10 prosent jobbet natt av og til. Dette tallet er om lag det samme som for 15 år siden. Andelen som jobber natt i varehandelen, ligger på om lag 7 prosent. Det er en økning på om lag et prosentpoeng i løpet av de siste ti årene.

Arbeid på søn- og helgedager er også i utgangspunktet forbudt. Forbudet mot søn- og helgedagsarbeid er begrunnet først og fremst i hensynet til arbeidstakernes sosiale og velferdsmessige behov, og ikke i hensynet til helse og sikkerhet. Felles hvile- og helgedager er viktig for samfunnet som helhet fordi de muliggjør aktiviteter som skaper en følelse av fellesskap og kollektiv samhörighet i samfunnet. Det er viktig å verne om en felles fridag som gir mulighet til samvær og sosial kontakt med familie og venner.

Som for nattarbeid er det unntak fra forbudet mot søndagsarbeid. Arbeid på søn- og helgedager kan utføres stort sett i de samme situasjonene som nattarbeid. I tillegg er det i forarbeidene presisert at det er tillatt med søndagsarbeid ved utsalgssteder innenfor åpningstidsrammer som er fastsatt i annen lovgivning. Når det gjelder søndagsarbeid i varehandelen er «annen lovgivning» lov om helligdager og helligdagsfred av 1995.

Tall fra SSB og Stamis faktabok viser at også andelen som arbeider jevnlig på søndager har vært stabil over tid. Den har ligget på om lag 10 prosent siden årtusenskiftet.

Det er viktig å understreke at partene på den enkelte arbeidsplass og i arbeidslivet har en viktig rolle i reguleringen av natt- og søndagsarbeid. Mye som gjelder natt- og søndagsarbeid ligger innenfor det partene kan gjøre avtale om. Det gjelder både omfanget av arbeid utenfor vanlig arbeidstid, og hvilke kompensierende tiltak som skal tas i bruk. Gjennom å finne gode løsninger i samarbeid mellom partene kan noe av ulempene ved natt- og søndagsarbeid reduseres og kompenseres for der det er aktuelt.

¹ <https://noa.stami.no/tema/psykososialtorganisasjonisk/arbeidstid/nattarbeid/>

Jeg er enig med forslagsstillerne i at det er viktig å følge utviklingen knyttet til nattarbeid og søndagsarbeid. Samtidig er arbeidstid et tema som har vært utredet ofte og mye, og der partene i arbeidslivet har en meget viktig rolle. Sist av Arbeidstidsutvalget som leverte sin innstilling i 2016. Tallene viser videre at det ikke synes å være en økning i andelen som arbeider om natten og på søndager, hverken generelt eller i varehandelen spesielt. Jeg mener derfor at det per i dag ikke er hensiktsmessig å foreslå konkrete lovendringer knyttet til natt- og søndagsarbeid, eller sette ned et eget utvalg til å se på saken slik forslagstillerne ønsker. Den videre oppfølging og diskusjon om dette tema bør uansett først og fremst skje i regi av partene.

Forslagene som berører Lov om helligdager og helligdagsfred hører inn under Barne- og familiedepartementet som er bedt om å gi innspill til svar. Barne- og familiedepartementet viser til at utredningen NOU 2017: 17 *På ein søndag?* langt på vei vurderte «om reguleringen av søndagsåpne butikker overholdes» og vurderte praktiseringen av «godkjenninger etter unntakene i lov om helligdager og helligdagsfred.

I to av de fire modellene utvalget vurderte, var et element å flytte ansvaret for godkjenning av typiske turiststeder fra statsforvalteren til departementet, og flertallet gikk inn for en modell med denne oppgaveoverføringen. De to andre modellene innebar en liberalisering som medførte at turistunntaket falt bort. I alle modellene utvalget vurderte lå den generelle dispensasjonsmyndigheten hos statsforvalteren, som i dag.

Barne- og familiedepartementet peker videre på at Stortinget har lagt myndigheten til å godkjenne typiske turiststeder direkte til statsforvalterne i loven. Dette åpner for varierende praksis og tilpasning til lokale forhold og ønsker. Det ser ut til at det er en viss økning i antallet godkjente typiske turiststeder.

Med hilsen

Marte Mjøs Persen